

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

Jelentés a Somogy Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetében (Kaposvár) tett látogatásról

2005. május 19-20.

A börtönmegfigyelésben részt vett dr. Mátyus István, dr. Szegedy András, dr. Tóth Balázs, dr. Győző Gábor, és dr. Honyek Péter, továbbá dr. Méhes Mária orvos.

A bv. intézet parancsnoka közvetlen és személyes kapcsolatot tartott a megfigyelőcsoporttal. Két alezredes beosztottja személyesen kalauzolták a megfigyelőket, mindenben készségesen segítve munkájukat, így biztosítva, hogy minden fogvatartottal találkozhassanak, illetve négy szemközt vagy csoportosan beszélhessenek.

1. A látogatás időpontjában az intézet nyilvántartott létszáma 133 fő volt, amelyből 9 fő volt távol szállításon. Mivel az intézet számított befogadóképessége 129 fő, így az intézetben telítettsége 96 százalékos volt, ami messze elmarad a 150 százalékos magyar átlagtól. A fogvatartottak közül 39 fő elítélt, 68 fő előzetes fogvatartott volt, továbbá az intézetben tartózkodott 12 fő megőrzéses és 5 fő elzárásra beutalt fogvatartott is. A fogvatartottak közül 4 fő volt külföldi állampolgár, 6 fő pedig fiatalkorú, továbbá az intézetben tartózkodott 1 női fogvatartott is. Az intézetben tartózkodott 7 fő fogház fokozatba tartozó fogvatartott is, akik közül 5-öt úgynevezett engedéllyel visszatartottak. Ez azt jelenti, hogy az intézetben történő munkáltatás érdekében maradtak ebben az intézetben saját beleegyezésükkel. Ketten a fokozatuknak megfelelő intézetbe történő szállításra vártak. Az intézetben tartózkodó 39 fő jogerős közül 6 fő volt enyhébb végrehajtási szabályok szerint fogva tartva.

2. Az intézetben fogva tartott személyek közül 57 fő dolgozott, ebből 23 fő volt előzetes fogvatartott. Öt fő enyhébb végrehajtási szabályok szerint fogvatartott személy külső munkahelyen, az igali Büntetés-végrehajtási és Továbbképző Központban dolgozik, míg 30 fő az intézet fenntartásában vesz részt, akik közül 1 fő enyhébb végrehajtási szabályok alá tartozik..

A költségvetési körön kívül eső munkáltatást nem bv-s kft végzi, ezt az intézet mint kiegészítő tevékenységet folytatja. A kiegészítő tevékenység keretein belül működik egy összeszerelő üzem – ahol átlagosan napi 10.000 darab olvadó-biztosítékot állítanak elő –, továbbá egy mosoda is. Az összeszerelő üzemből 23, a mosodában 9 fő dolgozik, elítélt és előzetes fogvatartott vegyesen. Ezekből a tevékenységekből származó bevétel évente kb. 12 millió forint, aminek egy része profitot jelent az intézetnek, amit különböző felújítási munkákra, nagyobb értékű berendezések beszerzésére fordítanak. Jelenleg a fogvatartottaknak fizetett munkabér a törvényi minimum, havi 17.000 forint, amiből levonnak 5400 forintot a fogvatartott tartására. Az intézet dolgozóinak véleménye szerint amennyiben a fogvatartottaknak a rendes minimálbért kellene fizetni, a börtön elveszítené versenyképességét, és nem lenne lehetséges a rabmunkáltatás. Így álláspontjuk szerint, amennyiben a között kellene választaniuk a raboknak, hogy egyenlő munkáért egyenlő bért kaphatnak, de ezzel veszélyeztetik annak lehetőségét, hogy egyáltalán dolgozhassanak, vagy ennyi pénzért dolgoznak tovább is, inkább az előbbit választanák.

3. Az intézet idén ünnepli alapításának 100. évfordulóját. Az épület teljes felújítására utoljára 1986-87-ben került sor, ezért bizonyos beruházásokra szükség lenne, elsősorban a tető, a konyha és a kazán cseréjére, felújítására. A parancsnok ezen felül kifejtette, hogy bizonyos átalakításokat fokozatosan hajtanak végre az intézetben, így a zárkákban található WC-k a zárkától való elkülönítése csaknem minden zárkában megtörtént. A zárkák padlózatának cseréjét is megkezdték; fokozatosan műgyanta alapú aljzatok kialakítására kerül sor, azonban az intézet pénzügyi helyzete ezt csak lassan teszi lehetővé. Az intézet

minden zárkájába bevezették a kábeltévét, így a fogvatartottak összesen 44 féle műsorcsatornát nézhetnek, azonban néhány zárkába sem a fogvatartottak, sem a bv. nem tudott biztosítani TV készüléket.

A parancsnok írásos válaszában hozzátette, hogy a nagyértékű berendezések alapanyagának beszerzésére fordították a bevételük egy részét, melyeket a fogva tartottak gyártottak le.

4. Az étkeztetést az intézet költségvetési körben oldja meg.

A 2005. május 08-a és 17-e közötti étlap a következőket tartalmazza:

Nap	Reggeli	Ebéd	Vacsora
Május 8.	Tea, kenőmájás	Húsleves, rántott csirkecomb, rizs, savanyú	Sertésmájkrém, nápolyi
Május 9.	Tea, főtt tojás, medvesajt	Pulykaraguleves, krumplitészta, savanyú	Parizer
Május 10.	Tejeskávé, jam, méz, vaj	Zöldborsóleves, zuzapörkölt, tészta, savanyú	Lencsefőzelék, főtt tojás
Május 11.	Tea, bácskai hurka	Marharagu, túróstáska	Kefir
Május 12.	Kakaó, zsíroskenyér, hagyma	Köményleves, disznótoros	Burgonyafőzelék, csirkefasírt
Május 13.	Tea, szalonna, hagyma	Lencseleves, paprikáskrumpli	Szárnyasmájkrém, háztartási keksz
Május 14.	Tea, virsli, mustár	Csontleves, belsőségpörkölt, tarhonya, savanyú	Sertéslöncs, uborka
Május 15.	Tejeskávé, parizer	Húsleves, sültcsirke, rizs, savanyú	Paradicsomos hal
Május 16.	Tea, sajt, tojás	Pulykaragu, darástészta	Kenőmájás
Május 17.	Tea, vegyesíz, vaj	Sárgaborsóleves, gombapörkölt, tészta	Tökfőzelék, csirkefasírt

Ezen belül a 2005. május 16-i étrend a nem-dolgozó fogvatartottak számára a következőket tartalmazta:

Étel	Beszerzési ár	Energiatartalom
Kenőmájás (115g) és 400g kenyér	100,64 Ft	3688 KJ
Darástészta (fejenként főzés előtt 116g hosszúmetéltből)	56,43 Ft	2005 KJ
Raguleves (2 dl)	80,23 Ft	1301 KJ
Tea, 1db medvesajt, 2 tojás	93,35 Ft	2675 KJ
Összesen	330,65 Ft	9669 KJ

(Az intézetnek a jogszabályilag kötelező 9200-10000 KJ-nak megfelelő ételmet 340,- Ft-os normából kell biztosítania.)

A kiétkeztetést külső céggel oldják meg, amelyet 2004-ben pályáztattak, az árakat havi rendszerességgel ellenőrzik. Az áremeléseket az intézet a KSH által megadott árszínvonal-változásokhoz igyekszik igazítani. A kiétkeztetés árai megfelelnek egy kiskereskedelmi üzlet árainak.

Néhány kiválasztott termék 2005. május havi ára:

Termék	Ár	Termék	Ár
Milka mogyorós 100g	269,- Ft	Ásványvíz	79,- Ft
Milka alpesi 100g	249,- Ft	Coca Cola 2l	299,- Ft
Balaton szelet	60,- Ft	Tej 2,8% tartós	196,- Ft
Sport szelet XXL	89,- Ft	Colgate fogkrém	310,- Ft
Nescafé Classic 75g	599,- Ft	Palmolive tusfürdő	360,- Ft
Ricore kávé 75g	469,- Ft	Kukorica konzerv	149,- Ft

5. Az intézetben a házirend szerint az előzetesen fogvatartottak ügyvédjükkal naponta egy alkalommal 8 percet beszélhetnek telefonon. A hétvégeken lehet hívni a többi kapcsolattartót, a hozzátartozókat egy alkalommal öt perc időtartamban – ami azonban lényegesen kevesebb más intézeteknél, hiszen a Váci BV. intézetben napi 15 percnyi, Nagyfán pedig napi 10 percnyi telefonálást engedélyeztek. Az intézetben 3 telefon van, ezeket a Matáv működteti. A közeljövőben várható, hogy az intézet külön megállapodást köt a Matávval, hogy a fülkéket az utcai fülkéknél kedvezményesebb díjszabással használhassák a fogvatartottak. Három ügyvédi beszélő-helyiség található az intézményben, az ügyvédi beszélő ideje nincs korlátozva, általában nincs várakozás. A beszélő helyiségben a védőt és védencét üvegfal választja el. A házirend szerint a fogvatartottnak ügyvédje nem küldhet csomagot.

A fenti korlátozásokat a megfigyelőcsoport ügyvéd kollégái sérelmezték, mivel véleményük szerint a fogvatartott és ügyvédje kapcsolattartását semmilyen formában nem lehet korlátozni.

Az intézet vezetése arról a jelenségről számolt be, hogy a korlátozás bevezetéséig bizonyos fogvatartottak rendkívül hosszú ideig használták a telefont az ügyvédjükkal való kapcsolattartásra, ami más fogvatartottaktól vette el a telefonálás lehetőségét. A parancsnok hozzátette, hogy méltánylást érdemlő esetben a nevelő engedélyezheti a napi többszöri telefonálást.

A parancsnok írásos válaszában ehhez hozzátette, hogy a 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 244. §-a szerint az előzetesen letartóztatott védőjével szóban és írásban érintkezhet, a Rendelet a csomagküldést mint kapcsolattartási formát nem szabályozza. Ez megegyezik a Legfőbb Ügyészség álláspontjával, mely szerint a védő szerepe a büntetőeljárásra korlátozódik, így a csomagküldés engedélyezése aggályos lehet, mert jogszabály nem ad rá lehetőséget.

A Helsinki Bizottság álláspontja a parancsnokétól eltér. Ad absurdum nem zárja ki semmi, hogy a védővel való kapcsolattartást is kérelmezze a terhelt az ügyvédtől. Törvényes indoka nem lehet az engedély megtagadásának, így a védő mint védő nem adhatja be csomagot, mint kapcsolattartó azonban igen. A szűkítő jogszabály-értelmezés racionális indoka sem világos, hiszen a csomag tartalma bármikor ellenőrizhető, így akárkitől is jön a csomag, annak nem engedélyezett tartalma úgysem kerülhet a terhelt birtokába.

A BVOP írásos válaszában ezzel a jogértelmezési problémával kapcsolatban a következőket fejtette ki. A Be. 43. § (3) bekezdésének b) pontja rögzíti azt, hogy a fogva lévő terhelt jogosult arra, hogy a vádirat benyújtásáig az ügyész, azt követően a bíróság döntése alapján a hozzátartozójával vagy más személlyel szóban, személyesen felülvizsgálat mellett, írásban ellenőrzés mellett érintkezzen. A 6/1996. (VII.12.) IM rendelet 237. § (1) bekezdésének c) pontja szerint az ügyész vagy a bíróság dönt az előzetesen letartóztatott levelezéséről, telefonálásáról és látogatójának ellenőrzéséről. Ennek azonban nem lehet útja az, hogy az ilyen kapcsolattartást (célszerűen a csomagküldést) a rendelkezési jogkör gyakorlójának kellene külön engedélyezni. AZ ilyen irányú esetleges szabályozás vagy gyakorlat a rendelkezési jogkör gyakorlója számára összemosná a védői jogok gyakorlásának primátusát és az ügyvéd mint quasi magánszemélyként való eljárásának – aggályokra is okot adó – engedélyezését. A kérdés a BVOP szerint jogszabályi szintű rendezést igényel, melyre tekintettel a Legfőbb Ügyészség állásfoglalását kéri.

A parancsnok a telefonhasználattal kapcsolatban az írásos válaszában hozzátette, hogy a fogvatartotti telefonok időtartamának meghosszabbítása érdekében előszerződésük van a T-COM-mal, mely alapján az

intézet sajátosságai alapján olyan számítógépes programot dolgoznak ki, mely nagymértékben kiiktatja a felügyelet részvételét, ezért felszabaduló időt a fogva tartottak felhasználhatják.

6. Az intézetben évente átlagosan 1-2 kényszerítő eszköz alkalmazására került sor, 2005-ben eddig 12 fenyítést alkalmaztak, ebből 3-4 volt magánelzárás (elsősorban verekedésért), amelyek közül látogatásunk idejékor egy sem volt fogvatartás alatt. 2004-ben összesen 156 jutalmazás történt, azaz fogvatartottanként alig több mint egy. Ebből azonban a börtön népességének kevesebb mint felét kiadó jogerős büntetésüket töltő fogvatartottak 131 jutalmat kaptak, ami már viszonylag magas számot jelent. A jutalmazásról érdemben elmondható, hogy a különösebb előnnyel nem járó dicséret viszonylag ritka (30 db), ehelyett az intézet a soron kívüli látogató fogadását, soron kívüli csomagot és a **kimaradást (9 db)**, valamint a **rövid tartamú eltávozást (38 db)** alkalmazza. A Helsinki Bizottság korábbi tapasztalatai szerint ez utóbbi két jutalmazási formát értékelik a fogvatartottak a legtöbbre, ezzel lehet leginkább hatást gyakorolni rájuk. *A parancsnok a kérdéshez hozzátette, hogy bár ezek a jutalmak lehetővé teszik a fogvatartott számára az intézet elhagyását, hosszú ideje nem történt semmilyen rendkívüli esemény a fogvatartottak távolléte alatt.*

ÁLTALÁNOS PANASZOK

1. A látogatás idején az intézetben kevesebben tartózkodtak, mint amennyi a számított létszám, így az intézet elvileg képes lehetett volna arra, hogy biztosítsa a zárkákban a fejenkénti 3 négyzetméter szabad mozgásteret. A zárkákban azonban az alacsony elhelyezési létszám ellenére zsúfoltság van, mivel a 6, illetve 8 főre számított zárkákban 7 emeletes ágy, összesen 14 férőhely került kialakításra. A plusz ágyak által elvett terület csökkenti a szabad mozgásteret, hiszen a vonatkozó 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 137. §-a szerint a berendezési tárgyak által elfoglalt területet nem lehet figyelembe venni a szabad mozgástér számításakor. Így ezekben a zárkákban hiába tartózkodnak annyian, amennyi a rájuk számított férőhely, a jogszabály alapján nekik járó szabad mozgástér még sincsen biztosítva.

Zárkaszám	Létszám	Számított férőhely	Ágyak száma	Négyzetméter
6.	10	6	14	36,4
7.	6	8	14	36,4
14.	8	6	14	34,9
15.	8	8	14	34,9
16.	4	6	14	34,9

A fenti táblázatban csak néhány nagyobb méretű zárka került kiemelésre, a kisebb, kétszemélyesnek számított zárkákban általában 4 ágyat helyeztek el. Ezekben a zárkákban a berendezési tárgyak, illetve az elkerített WC közel 20 négyzetmétert foglal el, esetleg még többet. Így a zárkákban nincsen biztosítva a fogvatartottaknak járó szabad mozgástér, pedig ebben a börtönben erre – a szerencsésen alacsony létszám okán – lenne lehetőség.

A parancsnok az e tárgyban feltett kérdésre azt válaszolta, hogy a 2002-ben még 3 emeletes ágyak voltak az intézetben, mivel 212 volt a fogvatartottak átlagos létszáma. Elmondta, hogy a létszám az előzetes fogvatartottak magas aránya miatt állandóan változik (bár a kimutatás szerint folyó év eleje óta 150 fő volt a legmagasabb létszám). Hozzátette, hogy az elkülönítési szempontokat is figyelembe kell venniük a fogvatartottak elhelyezésekor, ezért sok a kihasználatlan, kihasználhatatlan férőhely. Alezredes úr hozzátette, hogy amennyiben most érkezne három, ugyanazon ügyben előzetes letartóztatásba helyezett nő, akkor ők 3 külön zárkát foglalnának el, bennük összesen 12 ágygal. Mindenesetre a parancsnok ígéretet tett arra, hogy felülvizsgálják a zárkákban elhelyezett ágyak számát, ennek megfelelően a hét emeletes ágyból egyet ki fognak venni a nagyobb zárkákból. Arra a kérdésre, hogy nem lenne-e lehetséges csak annyi ágyat tartani a zárkákban, amennyi fogvatartott ott tartózkodik a parancsnok elmondta, hogy az ágyakat akkor a padlásra kellene elhelyezni, és az új fogvatartottaknak rendkívül sokáig kellene várniuk arra, hogy ágyat kaphassanak, hogy zárkába helyezhessék őket.

A BVOP írásos válaszában hozzátette, hogy az elkülönítési szabályok miatt indokolt több ágyat tartani a zárkákban, mint amennyi fogva tartott aktuálisan az intézetben van, azonban az ágyak számának felülvizsgálata valóban indokolt.

2. A fürdéssel és mosakodással kapcsolatban a fogvatartottak azt panaszolták, hogy csak heti egy alkalommal fürödhetnek, ezért a zárkában, lavórral fürdenek. A zárkában viszont nem folyamatos a melegvízellátás, naponta csak háromszor nyitják meg. Több melegvizet szeretnének.

A parancsnok elmondta, hogy a dolgozó fogvatartottak, a nők és a fiatalok naponta fürdenek, a nem-dolgozó fogvatartottak hetente. A zárkákban a melegvizet takarékosági okokból zárják el, mivel amikor folyamatosan volt melegvíz, százezer forint körüli összeggel magasabb vízdíjat fizetett az intézet. A parancsnok lát lehetőséget arra, hogy a zárkákban húsz perc helyett harminc percig legyen melegvíz, azonban a folyamatos melegvízellátásra nem. Hozzátette, hogy különösen meleg időszakokban a nem dolgozóknak is sűritik a fürdési lehetőségét, egészségügyi szempontok miatt.

A parancsnok írásos válaszában közölte, hogy intézkedett az iránt, hogy naponta három alkalommal legyen 30 percig melegvízellátás.

3. Az étkezéssel kapcsolatban több panasz jutott el hozzánk. A fogvatartottak keveslik az étel mennyiségét, többen pedig a minőségét sem tartják megfelelőnek. Általánosnak tekinthetőek a kenyér mennyiségére vonatkozó panaszok. Az étkezések közül elsősorban az ebéd minőségét kifogásolták, mondván, hogy a leves ehetetlen, a főfogásban pedig nincsen igazi disznó vagy marhahús. Azok a fogvatartottak, akik nem panaszkodtak az ételre, általában azt mondták, hogy az otthonról küldött étellel kiegészítik az étrendjüket.

Az általános megállapítások részben látható, hogy az intézet biztosítja a fogvatartottaknak előírt étel és energiamennyiséget. A parancsnok elmondta, hogy az étkezéshez járó – 40 dkg – kenyér mennyiségét központilag írták elő, így ezen változtatni nem lehet. Hozzátette, hogy számos fogvatartott, akik az étel mennyiségére panaszkodtak, a börtönön belül híztak meg, gyakran tíz kilónál is többet. A „rendes” hús hiányára az ételmezésvezető kifejtette, hogy az elmúlt dekádban a disznótorosban és a paprikás krumpliban is volt disznóhús.

A BVOP felhívta a figyelmet, hogy a főételek között mindig van hús, a jogszabályban előírt Joule mennyiség is biztosított.

4. A tévé nézéssel kapcsolatban több panasz is eljutott hozzánk. Az intézet házirendje szerint 10 óráig van lehetőség TV-t nézni. Az esti filmek azonban legkorábban fél 11-kor fejeződnek be, így a fogvatartottaknak nincsen lehetősége a filmeket végignézni. Véleményük szerint egy fél órás kiterjesztés is sokat segítené.

A parancsnok elmondta, hogy a fogvatartottaknak napi 8 óra folyamatos pihenést kell biztosítani. Mivel reggel 5-kor van ébresztő, így már a 10-ig engedett TV nézés is kockázatos engedmény részéről, mivel az intézetnek objektív felelőssége áll fenn, így a későbbi tévénéző fogvatartott esetleges munkahelyi balesetéért az intézet, elsősorban a parancsnok lenne felelős. Hozzátette továbbá, hogy a hétvégén rendszeresen, illetve különlegesen népszerű műsorok esetén a fogvatartottak kérésére meg lehet hosszabbítani a TV nézés idejét. Felvetettük azt lehetőségként, hogy a fogvatartottak önként is lemondhatnának a pihenőidő egy részéről a tv nézés fejében, de ugyanazon érv volt megoldási javaslat elvetésének oka. Attól a kérdéstől, hogy csak a nem dolgozó, előzetes fogvatartottaknak nem lehet-e engedélyezni a hosszabb tévénézést, a parancsnok elzárkózott.

A parancsnok írásos válaszában tájékoztatta a Bizottságot, hogy a TV-nézés idejét 23.00 órában határozta meg egységesen.

5. Néhány fogvatartott beszámolt arról, hogy időnként csótányok jelennek meg az intézetben. A látogatás időpontjában a 7-es zárkában a szemét gyakorlatilag kiömlött a szemét tárolására egyébként sem igazán alkalmas lavórból, ami a csótányok terjedésének ad lehetőséget.

Az intézet vezetése arról tájékoztatta a megfigyelőket, hogy havi rendszerességgel van csótányirtás, és a vállalkozó által használt szert rendszeresen bevizsgálják az ÁNTSZ-szel, hogy az valóban hatásos-e.

6. Az előzetes fogvatartottak közül többen igényelték, hogy ők is használhassák a kondi termet.

A parancsnok elmondta, hogy csak a 2-es körletben, a jogerős fogvatartottak részén van kondi terem, ide pedig csak ellenőrzés mellett lehetne átkísérni az előzeteseket. Erre nincsen lehetőség, mivel nincsen szabad ór. A parancsnok ígéretet tett arra, hogy megvizsgálják a lehetőségét az 1-es körletben is a kondi terem kialakításának, azonban ehhez egy zárkát kellene átalakítani.

A parancsnok írásos válaszában hozzátette, hogy a 4. számú zárkának ideiglenes kondicionáló teremmé való átalakítása folyamatban van. Ezt a termet az előzetes letartóztatottak is használhatják.

EGYÉNI PANASZOK

1. **S. Zs.** egyéb, általános panaszai mellett azt kérte, hogy a parancsnok rendkívüli látogatást engedélyezzen részére a 10 hónapos lányával és a feleségével. Ezt külön nevesítve közvetítettük a parancsnok felé. *A parancsnok megvizsgálja a lehetőségét a rendkívüli látogató fogadásának, amelyre május 28-án kerülhetne sor.*

A BVOP közlése szerint a parancsnok engedélyezte a rendkívüli látogatást, azonban arra már nem került sor, mert a fogvatartott addigra szabadult.

2. **K. Cs.** állítása szerint az elfogáskor megverték, amiről látlelet is készült. Alacsony intelligenciájának tünt, aki nem érti a szavakat sem, ezért többször rákérdeztünk, tényleg megverték-e és valóban van-e látlelet, ő azt mondta, igen. Megadtuk neki a MHB címét, hogy ha gondolja, írjon nekünk ez ügyben (illetve írasson valamelyik társával, mert ő analfabéta). Később kiderült, az orvosi anyagok között nincs semmilyen látlelet, nem is tett panaszt semmikor. Ettől függetlenül pszichológussal szeretne beszélni, mert nem bírja a bezártságot. Ezt a kérést külön közvetítettük a parancsnok felé.

A parancsnok hozzátette, hogy befogadáskor minden fogvatartottat megvizsgálunk, és ekkor sem készült semmilyen feljegyzés a fogvatartott állítólagos bántalmazásáról.

3. **I. M.** elmondta, hogy bélyege nincs, ezért nem tudja értesíteni az élettársát. Nem tudja, hogy értesítették-e az élettársát, ezt szeretne volna megtudni. Anyagából kiderült, hogy őrizetbe vételekor nem kérte hozzátartozó értesítését, bár kétséges, hogy a fogvatartott valóban felfogta azt, hogy többek között erről is nyilatkozik, mivel a rendőrségi formanyomtatványon egyszerre hat különböző, nehezen érthető nyelven megfogalmazott kérdésről kellett döntenie egy aláírással. A parancsnok elmondta, hogy ilyen helyzetek megoldására sajnos nincsen keret a bv-n belül, ezért intézményesített megoldása nincs a problémának. *Másnapra azonban a nevelőtől kapott bélyeget I. M., és el tudott küldeni egy levelet.*

Érdekes jogi probléma merül fel a hölgygel kapcsolatban: nem tud megszerezni bejelentett lakcímet, mert az önkormányzat adott címre nem ad ki neki lakcímkártyát, mivel oda már sokan be vannak jelentve. Így nincs állandó vagy ideiglenes lakcíme, ergo nem idézhető, ami az előzetes letartóztatás indokául szolgál. Ő ilyen okból van benn.

4. **O. I.** elpanaszolta azt, hogy séta alatt nem lehet beszélgetni, csak a zárkatársakkal. Utóbbi panasszal kapcsolatban felhívtuk a parancsnok figyelmét a házirend azon rendelkezésére, miszerint a fogvatartottak a szabad levegőn tartózkodás alatt nem beszélgethetnek egymással tekintet nélkül arra, hogy előzetes vagy jogerős büntetésüket töltő fogvatartottak-e.

A parancsnok és a többi tiszt egyöntetűen állították, hogy a gyakorlat szerint a zárkatársak egymással halkan beszélhetnek, mivel a szabályozás célja az, hogy az előzetesesek ne beszélhessenek esetleges büntőrsaikkal,

illetve hogy a fogvatartottak ne egymásnak az udvar túloldalára átkiabálva „beszélgessenek”. A parancsnoktól ígéretet kaptunk, hogy a házirend ezen aggályos rendelkezését törlik, illetve pontosítják.

A parancsnok írásos válaszában hozzátette, hogy az intézet házirendjében található adminisztrációs hibát akként módosították, hogy a szabadlevegőn tartózkodás alatt a zárkatársak halkán beszélgethetnek egymással.

5. O. Gy. egyéb általános panaszai mellett azt sérelmezte, hogy édesanyjának küldött levelét azért nem továbbították, mivel édesanyja időközben elköltözött. A fogvatartott nevelője és az intézet vezetése is kifejtette, hogy az intézet csak azokat a leveleket továbbíthatja, amelyek a kapcsolattartóként engedélyezett személy címére szólnak, azaz véleményük szerint mind a címnek, mind a személynek egyeznie kell. A megfigyelő csoport véleménye ettől eltért, véleménye szerint a kapcsolattartás személyre, és nem lakcímre szól.

Alezredes úr ígéretet tett arra, hogy ilyen esetekben a jövőben telefonon értesítik az ügyészt, így a fogvatartottnak nem kell még egyszer végigvárnia a kapcsolattartás engedélyezéséhez szükséges hosszú, gyakran egy hónapnál is hosszabb időt. Az elméleti probléma feloldására pedig, - azaz mi a teendő, ha a kapcsolattartó lakcíme megváltozik -, az intézet a bv-ügyész állásfoglalását kéri.

A BVOP hozzátette: az IM rendelet 237. § (1) bekezdésének c)-d) pontjai rögzítik, hogy az ügyész vagy a bíró dönthet az előzetesen letartóztatott levelezése, telefonálása és látogatása ellenőrzéséről, kapcsolattartásának korlátozásáról. Mivel a (3) bekezdés szerint az intézet haladéktalanul köteles értesíteni a rendelkezési jogkör gyakorlóját, ha hatáskörébe tartozó döntés szükségessége felmerül, ezért az intézet jogszerűen jár el. Azonban az álláspont megerősítése érdekében az ügyészség állásfoglalását kérte a BVOP.

6. B. R. elmondta, hogy folyó ügyében az ügyésztől a tárgyalás mellőzését kérte. Az erre kapott választ, az ügyészségi határozatot nem tudta értelmezni. Az ügyel kapcsolatban kérdésként merült fel, hogy a fogvatartottnak milyen lehetőségeik vannak, nyújt-e nekik a bv. valamilyen jogi segítséget. A megfigyelő csoport észlelte továbbá, hogy a börtön könyvtárában a büntetőeljárásról csak az 1973. évi I. törvény volt meg, amely azonban már nincsen hatályban.

A parancsnok elmondta, hogy ilyen esetben a fogvatartott védőjéhez, esetleg a „nép ügyvédjéhez” fordulhat. A parancsnok elmondta továbbá, hogy a könyvtárba megpróbálnak szerezni hatályos törvényeket, azonban a bv. dolgozói is a saját példányaikat használják, mivel nincs elegendő forrás e célra.

7. Az egyik fogvatartott, aki nem adta meg a nevét, azt panaszolta, hogy hétvégeként a telefonálási idő nagyon rövid, az örök 3 perc után megszakítják a beszélgetést.

A parancsnok elmondta, hogy a hívásokat ellenőrző eszköz egyben méri a hívás hosszát is, így kevésbé valószínű, hogy az örök korábban megszakítanák a beszélgetést. Hozzátette, hogy lehetséges, hogy a fogvatartott érezte csak rövidebbnek a telefonálásra használható időt.

A megfigyelő csoport általánosságban elégedett volt az intézetben tapasztaltakkal, a problémák nagyobb részét az intézet szűkös anyagi helyzete okozta. Különösen kedvezőnek találták az intézet jutalmazási gyakorlatát, illetve a munkáltatásban részt vevők magas számát, míg a fogvatartottak elsősorban a nevelői szolgálattal voltak elégedettek. A fogvatartottak számára talán a leghátrányosabb helyi jellegzetesség az, hogy a telefon használatát a jogszabályi minimumban – heti öt percben – rögzítették, míg más bv. intézetekben előfordul a napi 10 perces telefonhasználat engedélyezése is.

A jelentést dr. Honyek Péter állította össze.

ORVOSI JELENTÉS

2005. május 20-án a Magyar Helsinki Bizottság orvos megbízottjaként részt vettem a Kaposvári Büntetés-végrehajtási Intézetben történt látogatáson.

Könnyű dolgom volt, ugyanis a kollégák azzal fogadtak, hogy egészségügyi problémája senkinek sem volt, pedig általában az egészségügyi ellátással kapcsolatban szokott a legtöbb panasz előfordulni.

Az egészségügyi körlet egy belgyógyászati rendelőből, egy fogászati rendelőből, különböző kiszolgáló helyiségekből (öltözők, gyógyszerraktár, tisztítószerraktár, tisztaruha-raktár, kislabor, mellékhelyiségek), valamint egy fektető-részlegből áll, mely utóbbi a börtön részét képezi, s a folyosó másik oldalán zárkák vannak.

Az egészségügyi ellátás három teljes munkaidőben foglalkoztatott szakápoló (1 fő főápoló és 2 fő beosztott szakápoló, egyikük egyben foglalkozás-egészségügyi szakasszisztens) munkájára épül, az orvosok rész munkaidőben, vállalkozóként látják el feladatukat. Egy belgyógyász és foglalkozás-egészségügyi szakorvos, ill. egy fogorvos doktornő.

A fogászati rendelés egy szintén "külsős" fogászati szakasszisztens segítségével történik kedden és pénteken ½ 9-től 12-ig, a belgyógyászati rendelés pedig hétfőn-szerdán-pénteken reggel 6-tól 8-ig, ezen belül szerdán 7-és 8 h közt foglalkozás-egészségügyi rendelés folyik a dolgozó elítéltek részére.

A személyi állomány egészségügyi ellátása ill. foglalkozás-egészségügyi rendelése nem a BV-intézményben, hanem a városi szakrendelőben történik.

Az orvosi rendelőben kialakított kezelőhelyiség kicsi, de el van látva minden szükséges eszközzel, így EKG-t, kislaboratóriumi vizsgálatokat (vizelet, vércukor, vérzsírok) helyben tudnak csinálni, reanimációhoz szükséges felszerelés (sürgősségi táska) ill. kötszer (még vákuum-matrac is!), gyógyszer és a foglalkozás-egészségügyi vizsgálatához szükséges eszközök rendelkezésre állnak .

Akinek orvosra van szüksége, írásban kell jelentkeznie, ezt naponta háromszor, a gyógyszerosztások alkalmával teheti meg. A gyógyszerosztás hétköznap szakápolói feladat, hétvégén az előre elkészített gyógyszeradagokat az örök adják ki. Ezzel kapcsolatban most változás várható, mert a főorvos szeretné, ha hétvégén is lenne bent szakképzett nővér, csak ehhez fel kellene venniük még egy embert.

A jelentkezőket aztán sorban hívják a rendelőbe, így nincs várakozás, és szükség szerint megkapják a panaszuknak megfelelő gyógyszert ill. ha kell, kivizsgálást. Egy-egy kétórás rendelésen 10-15 beteg jelenik meg. Ha marad idő a rendelés végén, akkor az orvos meglátogatja a problémásabb fogvatartottakat, és beszélget velük.

Néhány betegkartont átnézve úgy találtam, hogy az orvosi ellátás szakszerű, korszerű. Akinek olyan panasza van, hogy kivizsgálást igényel, a szakvizsgálatok zöme a kaposvári kórházban ill. rendelőben történik. (Rtg, ultrahang, nagyobb labor-vizsgálat, szakorvosi vizsgálatok, stb.) Tökölre csak akkor kerül a fogvatartott, ha kórházi ellátásra van szüksége. Hirtelen rosszulletés esetén ügyeletet vagy mentőt hívnak, a baj természetétől függően. A TBC-s betegek ill. a pszichiátriai gondozás alatt állók rendszeres ellenőrzése és gyógyszeres kezelése is Kaposváron történik.

A nem szállítható súlyos betegek a fektetőbe kerülnek, ami jelenleg üres. Itt egy három-, egy két-, és két egyágyas kórterem van, utóbbiból az egyik a fertőző beteg elkülönítő. Pillanatnyilag mind a négy betegszoba üresen állt.

Sajnos nem volt módom beszélni a doktor úrral. Igen lelkiismeretes, tehetséges és emberséges embernek tartom mindazok alapján, amiket megtapasztaltam a BV-ben, ill. amiket a főápolónő és a szakápoló elmondott.

Az egészségügyi ellátás teljes dokumentációja számítógépen is hozzáférhető, de írásban is vezetik, és ha pld. hét végén vagy éjjel gond van valakivel, az orvosi papírjai könnyen elészedhetők.

Pszichológus is dolgozik az intézményben, de ő nem az egészségügyi részlegben tevékenykedik. Heti kétszer "rendel", egyéni foglalkozást tart, különböző pszichoterápiás vagy egyéb javaslatokat szokott tenni, melyek szintén megkönnyítik a fogvatartottak feszültségmentes beilleszkedését.

Az egyik fogvatartott (K. Cs.) azt panaszolta, hogy letartóztatásakor a rendőrök megverték. Az ő kartonját is átnéztem, s ebből kiderült, hogy befogadáskor sem szóban nem említett ilyesmit, sem külsérelmi nyom nem volt rajta, így ez a panasza nem bizonyult igaznak. Sőt, a bíróságról először egy mentő bevitte a szakorvosi rendelőbe, mert amikor megtudta, hogy fogdában kell maradnia, összeesett, s az őt vizsgáló orvosnak sem említette ezt a panaszt, s az orvos sem talált külsérelmi nyomot. (Pánik-szindrómát diagnosztizált, és nyugtató injekciót adott.)

Egyébként akinek ilyen panasza van befogadáskor, arról azonnal jegyzőkönyvet vesznek fel, és kivizsgálják az ügyét, mondta a főápolónő, és mutatott is néhány ilyen dokumentumot.

A közös beszélgetés során úgy láttam, ez a börtön egy kivételes intézmény, olyan hely, ahol a problémákat nem szőnyeg alá söpörni, hanem megoldani próbálják, igyekeznek minden lehetőséget megragadni vagy megteremteni ahhoz, hogy a fogvatartottak számára emberhez méltó körülményeket teremtsenek, és segítsék őket problémáik megoldásában. Nagyon tetszett pld. az is, hogy az alezredes azt mondta, nem az elrettentő, kegyetlen büntetés, hanem inkább a pozitív célok elérésének lehetősége az, amivel szerinte hatni lehet a fogvatartottakra, s ha mégis büntetést szabnak ki, igyekeznek azt jó magaviselet esetén mielőbb csökkenteni vagy elengedni, hogy könnyebb legyen a fogvatartottaknak, hisz ezzel a BV-dolgozóknak is könnyebb.

Megtudtuk azt is, (az élelmezéssel kapcsolatos panaszok kapcsán), hogy itt pld. alig fordul elő nátha, megfázás, mert influenzás időben C-vitaminban gazdag ételeket kapnak a fogvatartottak. (!)

Összefoglalóan annyit jegyeznek meg, hogy a fent részletezett adatok alapján véleményem szerint az intézmény vezetősége valamint az egész egészségügyi személyzet becsületesen, a szakma szabályainak és az etikai követelményeknek megfelelően látja el nehéz feladatát. S feltételezem, hogy a börtönőrök is "rendesek", emberségesek lehetnek, ha a fogvatartottak ilyen – viszonylag – nyugodtak. Nyilván ha a vezetőség szemlélete helyes, emberséges, pozitív, az az egész személyzetet áthatja, s munkájukban ez tükröződik.

Budapest, 2005. május 20.

Dr Méhes Mária
belgyógyász, nephrológus szakorvos, a Magyar Helsinki Bizottság orvosa